

مستندسازی علمی و تحلیلی سیر تاریخی تعلیم و تربیت در ایران

به نام خداوند بخشنده و مهربان

فصل‌نامه دارالفنون با عنایت خداوند متعال و همت و تلاش اعضای محترم هیئت تحریریه و حمایت‌های بی‌دریغ رؤسا و مدیریت سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی به انتهای پنجمین سال از انتشار و بیستمین شماره خود رسید.

هدف اصلی از انتشار این فصل‌نامه علمی آموزشی، بررسی علمی و تحلیلی سیر تاریخی تعلیم و تربیت در ایران و مستندسازی آن است. گرچه موضوع تاریخ تعلیم و تربیت ایران دارای ابعاد و عناصر متنوع و گسترده‌ای است و ظرف نشریه برای پرداختن به همه آن‌ها بسیار محدود است اما بنا بر اقتضات و به جهت ایجاد پنجره‌ای از وجود چنین ابعادی برای علاقه‌مندان اقدام می‌کنیم.

آب دریا را اگر نتوان کشید هم به قدر تشنگی باید چشید

دو موضوع دیگر نیز در این نشریه دنبال می‌شود که به نوبه خود بر تاریخ تعلیم و تربیت ایران تأثیرگذار بوده‌اند و عبارت‌اند از بررسی تحلیلی اثرات اجتماعی، فرهنگی و آموزشی دارالفنون و اقدامات امیرکبیر که در این دو موضوع نیز مطالب، اسناد و محتواهای بسیار ارزشمندی وجود دارد که مورد توجه علاقه‌مندان به این موضوعات می‌باشد.

تجربه پنج‌ساله انتشار این مجموعه نشان می‌دهد که آرایه و بازخوانی این اسناد اهمیت فراموش شده آن‌ها را یادآور شده و مورد تأکید قرار می‌دهد از طرفی استقبال فراوان و زیاد مخاطبان محترم از این نشریه نیز

ضرورت و خالی بودن جای آن را برای ما یادآوری می‌کند. علاوه بر سرفصل‌ها و کلیشه‌های متنوعی که در این فصل‌نامه ایجاد شده بخشی را به گفت‌وگو با پیشکسوتان و مدیران و معلمان اختصاص داده‌ایم و به تاریخ شفاهی آموزشی و پرورش می‌پردازیم که بسیار مورد توجه واقع شده است، اقدامی که تا کنون به صورت مستند و در بخش‌های مختلف آموزش و پرورش انجام نشده و سابقه نداشته است. گرچه بعضی از مدیران و معلمان محترم به صورت پراکنده اقدام به ثبت خاطرات خود نموده‌اند که بسیار کم و محدود بوده است.

از بررسی و تحلیل حدود ۱۷۰ عنوان محتوای فصل‌نامه گنجینه دارالفنون در بیست شماره گذشته در قالب سرآغاز، سرمقاله، گفت‌وگو، بازخوانی اسناد، مقالات و گزارش‌ها و ... نکات ذیل به نظر اینجانب بیشتر جلب توجه نماید.

۱. آموزش مورد توجه ایرانیان بوده و در جهت کسب و ایجاد و توسعه آن هزینه‌های زیادی پرداخت کرده‌اند و مجاهدت‌های بسیاری داشته‌اند. گرچه در این مسیر فراز و فرودهایی داشته است و اسناد مختلف به ویژه اسناد شورای عالی آموزش و پرورش و برنامه‌های درسی و آموزشی مدارس گواهی بر این موضوع است و به تدریج و به دلایل مختلف از جمله کمبود آزمایشگاه‌ها و کارگاه‌های آموزشی و معلمان فنی و ... باعث شده آموزش‌های نظری بیشتر توسعه پیدا کند.

۲. بومی‌سازی و هنجارسازی آموزش‌های وارداتی و توجه به تربیت در فرآیند آموزش مورد تأکید و اولویت ایرانیان بوده است و بدین لحاظ مدارس فیض دینی ایجاد شد.

۳. آموزش‌های مهارتی در ابتدا بسیار مورد توجه بوده است ولی کم‌کم مباحث نظری گسترش یافت.

۴. مدارس خارجی در ایران توسط مردم زیاد مورد اقبال و استقبال قرار نگرفته و گسترش نیافته است.

وجود صدها هزار سند در حوزه تعلیم و تربیت ایران به‌ویژه در یک‌صد و پنجاه سال اخیر در مراکز آرشیوی و اسنادی و ضرورت بازخوانی و تحلیل آن‌ها نشان می‌دهد که ما اول راه هستیم و راه طی نشده بسیار است و تلاش گسترده و همه‌جانبه‌ای از سوی همه علاقه‌مندان به این حوزه را طلب می‌کند و ما هنوز در گام اول هستیم. امید است این نشریه علامت و نشانه‌ای برای حرکت در این مسیر باشد.

غلامرضا حمیدزاده*